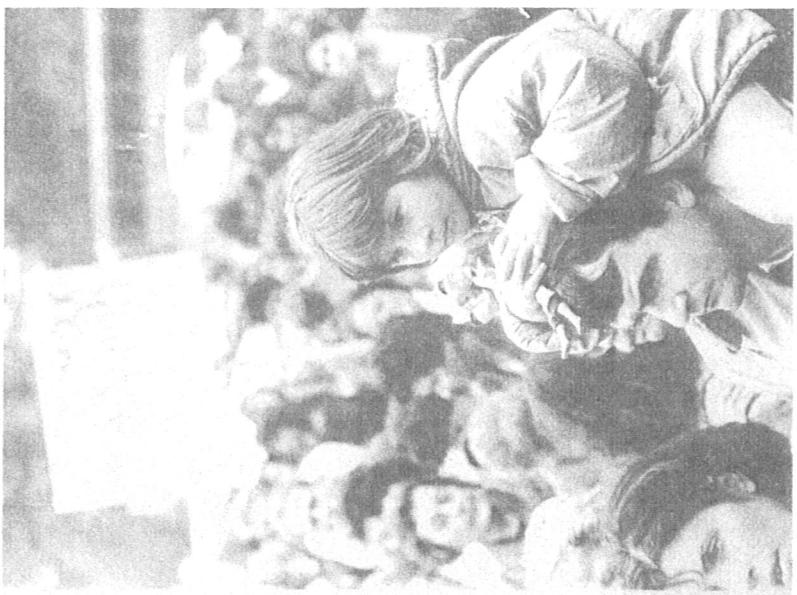

v boju za delavske pravice med I. in II. kongresom

Slobodni Sindikati Slovenije

Založila: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana – Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat
Pripravi: Francišek Kavčič – Tehnično uredil in oblikoval: Brana Bombač
Tisk: Solidarnost, Murska Sobota – November 1994

Spremna beseda

V minulih štirih letih so delavci in sindikalisti na svoji koži občutili hude posledice ukinjanja socialistične in sociale države, ki je vsem dajala delo in primeren kos kruha. Število brezposelnih se je po letu 1990 podeseterilo, nekdanje ključne gospodarske dejavnosti so prepelovljene, številni industrijski velikani so spremenjeni v razvaline.

Svobodni sindikati Slovenije so se bojevali proti temu, da bi bilo še slabše in da bi prav vsa bремenja padla na pleča delavcev. Glavna smer njihovega boja je veljala pravni in socialni državi ter kolektivnim pogodbam, ki so za delavce pomembne zlasti zaradi cene dela. Prav te pogodbe so nadomeščale pravno praznino, ki je nastajala zato, ker socialističnih in samoupravnih norm ni nadomestila nova zakonodaja po evropskih standardih.

V minulem obdobju so delavci nekoliko proti svoji volji ugotovili, da tovarne niso več njihove. V takšnih razmerah so praviloma stavkai za plače in preživetje. Le redkokdaj so ustavili delo zaradi izboljšanja plač in boljšega življenja. Bolj kot z direktorji in drugimi delodajalci so se delavci ukvarjali z njim nenačljeneno oblastjo, ki je znala skrbeti le za polnjenje državnih jasli. Sedanji predsednik vlade je šele po dveh letih ugotovil, da se s sindikalisti in delavci lahko tudi pogovarja, in na tej podlagi je oktobra 1994 vlada pripravila prvi projekt sanacije slovenskega gospodarstva.

Iz blivše sindikalne zveze so zrasli novi Svobodni sindikati, najmočnejša delavska organizacija na Slovenskem. Njihova moč temelji na osebnih včlanitvih večine zapostenih iz gospodarstva in tudi iz družbenih dejavnosti. Moč svobodnih sindikatov je v članstvu in sposobnosti za akcijo, tudi množično, pred katero trepetajo tudi močni – zvití partnerji.

O vsem tem govorji brošura, ki je lahko nastala le iz dokumentacije o štiriletnih sindikalnih in delavskih bojih, zbrane v časopisu DE.

Mag. Dušan Semolič

Delavec Dekorativne so maja 1990 spoznali, da jim je ostal le še sindikat in da je prazen celo njihov direktorski stolček.

Zveza svobodnih sindikatov (ZSSS) je nastala leta 1990 iz bivše Zvezе sindikatov Slovenije. Njene osrednje naloge so zadavale zlasti urejanje razmerij na nastajajočem trgu delovne sile. Ta se je začel oblikovati obenem z uvajanjem sodobnega tržnega gospodarjenja, ki je postopno zamenjevalo prejšnjo socialistično ureditev.

V Zvezo svobodnih sindikatov povezani sindikati (skršljanano: Svobodni sindikati) so si na 1. kongresu aprila 1990 zastavili za osrednji cilj uvedbo sistema kolektivnih pogodb in tudi novo delovno zakonodajo, prilagojeno evropskimi standardom. Taktika in strategija ZSSS je temeljila na predpostavki, da bo položaj zapošlenih in socialnih zavarovancev urejal tudi država prek svojih institucij in z denarijem davkoplačevalcev.

Delojemalcji pa so bili leta 1990 in tudi kasneje navajeni socialistične zaščite v razmerah, ko je dižava z zakoni odpravila osnovno nasprotnje med delom in kapitalom. Delavci tega leta v glavnem še niso občutili posledic reformne zakonodaje, katere scenarist je bil zadnji predsednik jugoslovenske vlade Ante Marković. Kljub temu smo že nekaj let kasneje takratne poizkuse spremnjanja družbenne lastnine v zasebno začeli označevati za divje lastinjenje oziroma zmanjševanje vrednosti družbenega premoženja. Ves čas pa so sindikalisti govorili o okoriščanju vodilnih posameznikov, zlasti menedžerjev, na račun mnogice navadnih delavcev.

Prvi Kongres Svobodnih sindikatov se časovno ujema tudi s prostovoljnim sestopom komunistov z oblasti. Volivci so na prvih parlamentarnih volitvah leta 1990 zaupali oblast Demusu – koaliciji desnih strank. Prvi predsednik te vlade Lojze Peterle bo verjetno prišel v socialno zgodovino zlasti zaradi zavračanja silehernega pogovarjanja z Zvezo svobodnih sindikatov, ki je bila maja 1990 objektivno osrednji predstavnik deložemalcev. Treba je dodati, da so delavci skupaj s socializmom izgubili tudi stranko na oblasti, ki je petinštirideset let vladala v njihovem imenu.

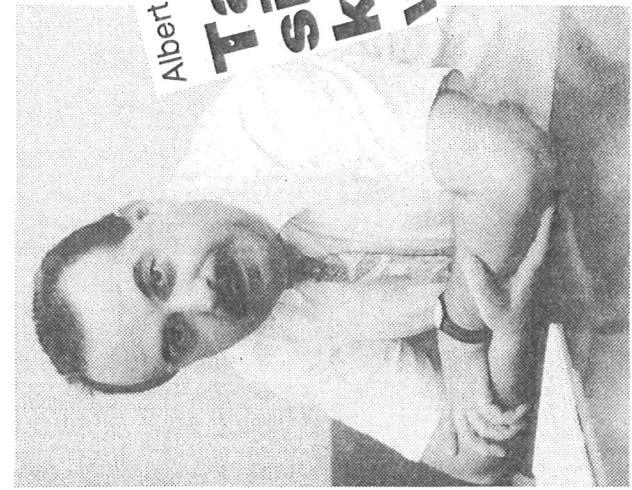
Po preimenovanju Zveze sindikatov Slovenije v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije se je v to organizacijo prostovoljno in s podpisom vključila oziroma v njej ostala velika večina nekdanjega članstva. Tega leta so že delovali Neodvisni sindikati Slovenije pod vodstvom Rastka Plohiha, v katere se je včlanilo nekaj tisoč zaposlenih. Tega leta pa je delo začenjala tudi v Demusu spôčeta Neodvisnost – Konfederacija novih sindikatov Slovenije, ki je svojo politiko gradila zlasti na nasprotovanju vsemu, kar so počeli Svobodni sindikati.

Zaradi nerazčiščene preteklosti in nasprotovanj med sindikati gospodarstva in negospodarstva in nekaterimi ambicioznimi funkcionarji pa je kmalu po kongresu prišlo tudi do drobljenja Zvezе svobodnih sindikatov. Do konca leta

1990 in v začetku leta 1991 so se osamosvojili: železničarji, šolniki (SVIZ), graliki in papirnčarji (Pergam), bančniki, policisti in zdravstveni delavci, ki so se organizirali kot avtonomi sindikati delavcev dejavnosti oziroma kot konfederacije. Podobno so ukrepali tudi sindikalisti z Obale, ki so postalji jedro Konfederacije 90. Osamosvojili so se tudi kranjski sindikalisti, ki so ustanovili svoj poseben svet.

Preimenovanje in prehod v novo sindikalino organiziranost sta pomenila tudi opuščanje položaja ene od družbenopolitičnih organizacij, vpethi v socialistični oblaštni sistem. Svobodni sindikati naj bi po kongresu delovali le kot stanovska organizacija, skladno z interesu članstva in z metodami, ki so v svetu razpoznavne le v sindikalnih gibanjih.

Leto 1990 je značilno tudi po tem, da smo dobili zvezni zakon o stavkah, ki je teh metod sindikalnega boja dal potrebno legitimnost. Zveză svobodnih sindikatov je na njegovni podlagi sestavila tudi svoja stavkovna pravila. Svobodni sindikati so svoj prvi programski dokument zapisali, da njihove svobode ne more omejevati noben zakon. Zapisali pa so tudi, da imajo pravico zastopanja in uveljavljanja interesov delavcev z vsemi oblikami sindikalnega boja, vključno s stavko.

Albert Vodovnik.

Ta vlada sili slovinarje kovanjko v stavko

Albert Vodovnik je 17. julija 1990 pričizjal, da vlada kovinarje sili v stavko.

Do sprejema nove ustave pa so sindikati povezani v ZSSS, ohranili pravico neposrednega predlaganja zakonov, politike in ukrepov. Ohranili naj bi tudi pravico nadzora nad delom poslancev, vključno z možnostjo njihovega odpolka.

Posledice uvajanja tržnega gospodarstva so se začele kazati že v letu 1990, zlasti v klasičnih industrijskih panogah. Sindikat delavcev tekstilne in usnjarske industrije Slovenije, povezan v ZSSS, je maja 1990 prvi organiziral vseslovensko opozorilno stavko. Za to obliko protesta so se odločili zaradi propaganja obeh panog, likvidnostnih težav in hudega izkorisćanja delavcev. Tekstilci in usnjariji so zahtevali 40-odstotno znižanje dajatev za skupne in splošne potrebe. Stavkali so tudi zoper intervencijski uvoz cenenih tekstilnih in usnjarskih izdelkov. Predsednik sindikata Alojz Omejc je pred stavko povedal, da so njihovi delavci najbolj ogorčeni nad (takratno) zvezno vlado. Povedati je treba, da sta obe panogi takrat dajali delo več kot 70.000 delavcem.

Časopis Delavska enotnost je poročal o organizacijsko uspeli stavki, ki pa v vladi žal ni naletela na plodna tla. Prav zato je stavkovni odbor poslal takratnemu mandatarju vlade Lojzetu Peterletu pismo z zahtevami stavkajočih delavcev.

Zveza Svobodnih sindikatov je po kongresu skušala večino svojih moći in sposobnosti uporabiti za podpis prve splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Pogajanja so se zavlekla zlasti zaradi višine najnižjih izhodiščnih plač. Sindikati so na začetku zahtevali vsaj 600 DEM, Gospodarska zbornica pa jim je ponujala le 300 DEM. V času pogajanj je takratna zvezna vlada zakonsko zamrznila plače, češ da bo tako ustvarila možnosti za lastinjenje. Izvajanje zveznega zakona pa je bilo ves čas vprašljivo zaradi sprejema deklaracije o suverenosti Republike Slovenije kot države.

Maja, junija in julija 1990 so republiška vodstva sindikatov, povezanih v ZSSS, dobivala številne pobude za organizacijo splošne stavke. Predlagatelji so opozarjali zlasti na slabšanje gmotnega in socialnega položaja zaposlenih in tudi upokojencev. Realne plače so se v prvem polletju tega leta zmanjšale za več kot tretjino. Vlada je namerno zavlačevala s povečevanjem zajamčenih plač, na podlagi katerih se izračunavajo socialni prejemki. Pogajnjem o splošni kolektivni pogodbi ni bilo videti konca.

Pozivom delavcev k splošni stavki se je najprej odzval (SKEI) in za 10. september napovedal enodnevno splošno stavko. Z napovedjo je soglašalo 300 sindikalnih organizacij iz podjetij kovinske in elektroindustrije ter metalurgijske. K odločitvi o napovedi stavke so prispevale tudi stavke v nekaterih podjetjih, npr. v mariborski Metalini.

Svet Zveze svobodnih sindikatov je v tistem času svoj pritisk usmeril zlasti na tridomno skupščino, ki je sredi julija 1990 obravnavala programske usmeritve vlade Lojzeta Peterletja. Od skupščine je med drugim zahteval tudi sprejetje zakona o uveljavljanju kolektivnih pogodb. Prav ta zakon je postal ena od stalnic zahtev ZSSS v daljšem obdobju. Tuk pred zasedanjem skupščine se je tudi svet Zveze Svobodnih sindikatov odločil za splošno opozorilno stavko vseh delavcev v Sloveniji, ki naj bi bila 10. septembra. Sklep je utemeljil z analizo gmotnega in socialnega položaja delavcev ter pomanjkanjem pravne varnosti. Za stavko se je odločil, ker druge metode niso bile uspešne. Napoved

stavke so sindikati uporabili kot obliko pritiska na Gospodarsko zbornico zaradi njenega zavlačevanja pri sklepanju kolektivne pogodbe.

Dan kasneje je na zasedanju skupščine Republike Slovenije **Lojze Peterle** govoril o elementih izrednega stanja, ki vladu onemogočajo pripravo prvega programa. Omenil je 255 podjetij, ki da so pred stečajem. Peterle je takrat osvrnil tudi Zvezo Svobodnih sindikatov, češ da namesto tega, kar je delala prej (ozimnica, rekreacija, kultura), zahteva plače, ki jih slovenska dežela delavcem ne more nuditi. Skupščina je na tem zasedanju ob asistenci vlade zavrnila predlog obravnave posebnega zakona o kolektivnih pogodbah, kakršnega je predložila Zveza Svobodnih sindikatov. Dogajanja v skupščini in vladini obnašanju Gospodarske zbornice so kazali na načrtno slabitev moči ZSSS, k čemur naj bi prispevali tudi nekateri novonastajajoči sindikati.

Napoved jesenske splošne stavke delavcev je kljub temu pospešila podpis splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Ta dolgo pričakovani dogodek smo določakali 27. julija tačno opoldne.

Pravo delo za Svobodne sindikate pa se je po podpisu kolektivne pogodbe še začelo, saj je bilo treba podpisano tudi izbolevati. Avgusta 1990 je Zavod za statistiko ugotovil, da je v Sloveniji 5-odstotna brezposelnost in da denarna nadomestila prejema 7000 delavcev. Statistikti so podzapostostenost takrat ocenili na 5 odstotkov in napovedali do konca leta 1990 10-odstotno brezposelnost, do konca leta 1992 pa 20-odstotno. Vsaka od treh železarn je takrat napovedovala najmanj po tisoč presežnih delavcev. Podobne vesti so prihajale tudi iz Litostroja, Ema in številnih mariborskih podjetij. Sindikalisti so zato takrat lahko računalni le na rešitev v režiju vlade in skupščine. V nasprotnem

Spološna kolektivna pogodba za gospodarstvo je bila podpisana v petek, 27. julija 1990, ob 12. uri, v prostorih Gospodarske zbornice Slovenije

Tično opoldne

Prvo splošno kolektivno pogodbo je za Slobodne sindikate podpisal Rajko Lesjak, za Gospodarsko zbornico pa Tomaž Košir. Po njej je delavcem v prvem tarifnem razredu pripadala plača 440 DEM z možnostjo 20-odstotnega zmanjšanja.

primeru bi namreč prišlo do stavkovnega vala, ki bi verjetno pokopal začeto gospodarsko reformo.

Demosova oblast je Zvezi svobodnih sindikatov skušala dokazati neutemeljenost napovedi za splošno stavko. Pri tem ji je pomagal tudi France Tomšič, predsednik Neodvisnosti in eden od postancev SDSS. Ta je v skupščini zahteval celo poseben zakon o sindikatih, ki naj bi odvel pravico sindikatov do napovedi stavka. Predsednik Svobodnih sindikatov Miha Ravnik je sredi avgusta 1990 javno odgovarjal, da cilj stavke ni rušenje, ampak opozorilo vladi, parlamentu in Gospodarski zbornici na izjemno slab položaj delavcev. Že takrat pa se je Ravnik strinjal s tezo o prestrašenih delavcih, kar naj bi bilo posledica nevarnosti izgube zaposlitve. Splošni gonji proti Zvezi svobodnih sindikatov se je pridružila tudi Gospodarska zbornica s sporocilom, da bo izvedbo stavke razumela kot rušenje julija podpisane splošne kolektivne pogodbe. Predsednik vlade Lojze Peterle pa je takrat javno izjavil, da se z Zvezo svobodnih sindikatov v pogojih, ko postavlja ultimatum, ne more pogovarjati.

Stavkovni odbor Zveze svobodnih sindikatov se je pred stavko lahko pogovarjal le z Ministrstvom za delo in od njega dobil nekaj odgovorov in zagotovil. Na tej podlagi je svet Zveze svobodnih sindikatov 6. septembra 1990 preklical napovedano splošno stavko. Odločitev je utemeljil z veljavnostjo in registracijo splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo in nadaljevanjem pogajanj o posložnih kolektivnih pogodbah. Vlada je sindikatom poslala tudi osnutek splošne kolektivne pogodbe za negospodarstvo. Ministrstvo za delo je obljubilo izdelavo socialnega programa. Vlada pa je takrat pripravljala programe za posamezne družbene dejavnosti ter odstopila od uvajanja osebnih prispevkov za izobraževanje in od povečanja stanarin. Stavkovni odbor je na tej podlagi ugotovil, da je izpolnjena večina stavkovnih zahtev. Preklic stavke je v javnosti povzročil nešporazumov h katerim so pomagala tudi nekatera uredništva sredstev obveščanja.

V sindikalnih razpravah o stavki in o uspešnosti dela je nastala tudi ideja o delavski stranki. Pobudniki so menili, da bi takšna stranka omogočila nastope sindikalistov v parlamentu in tudi vpliv na parlamentarne odločitve. Kovinarji so tri mesece po odpovedi splošne stavke obudili misel na to skrajno obliko sindikalnega boja. K temu so jih slike zlasti razmere v železarnah, Iskri in Litostroju. SKEI je za začetek v Cankarjevem domu organiziral zborovanje predstavnikov kovinarjev iz vseh podjetij. Zborovalcem sta prisluh-

Edita Kerec, Minister of Labour. Izvir: Delavska zveza.

Zdenka Boškov, Government Minister. Izvir: Delavska zveza.

Milko Pavletič je bil vodilni in članov izbranega predstavnika. Foto: M. Vrhovec. Vrhovec je vodilni in članov izbranega predstavnika. Foto: M. Vrhovec.

Milko Pavletič je bil vodilni in članov izbranega predstavnika. Foto: M. Vrhovec.

Ivan Ušek.

Mihal Ravnik.

Aktivisti SKEI so se 30. avgusta 1990 zbrali v Cankarjevem domu. Vlado so pozvali, naj se končno spravi tudi z delavci.

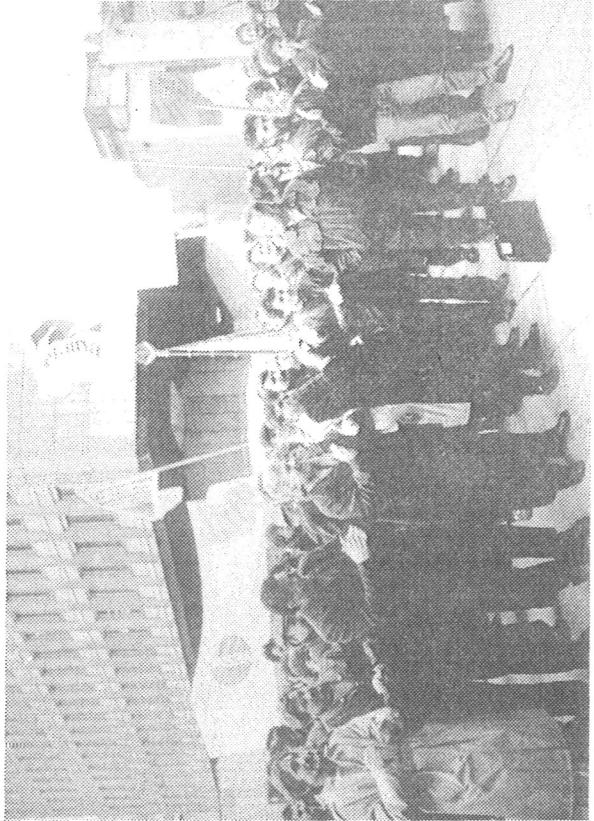
Sindikat in vladna stava noslanci na

O deň pregašajúci žalobu za podvod paničneho Bohdáka predložil "governu Miliu" vlastného žalobu.

je glavnem postavljaj - zahvaljujući našem zahtevu, je ustavništvo vladne vlade dr. Jožeta Držiščevića predsednik vlade je zbog zaradi stečajev brez vredno bolj nezadovoljnje varenje, in sicer pred Carigradom, vladni požugalo zarađenim delavcev

Slobodni sindikati in SKEI so v začetku leta 1991 lahko ugotovili, da se je njihovo upanje v dobro voljo parlamenta izzalovilo. Ta je namreč zavrnil sindikalne predloge in sindikalna nasprotovanja več zakonom, ki so takrat grozili z zmanjševanjem socialnih pravic. Vodstvo Zveze svobodnih sindikatov je tedaj tentalo med zahtevo o nezaupnici vladi in ustanovitvijo Delavske stranke. Spomladti 1991 so se sindikati začeli seznanjati tudi z zasnovno lastinske zakonodajo in vračanjem nacionaliziranega premoženja. Mogoče so prav ti zakoni pripeljali do ustanovitve Delavske stranke. Zgodilo se je 16. februarja 1991 pri Mlinarievem Janezu na Teharjih. Predsednik nove stranke je postal **Vlado Rančigaj**, aktivist SKEI. Vario se je že pred njenim konstituiranjem.

Prva polovica leta 1991 je bila značilna tudi po zakonih in ukrepih, ki naj bi zagotovili osamosvojitev Slovenije kot države in njeni odcepitev od Jugoslavije. Vlada Republike Slovenije je februarja 1991 priravila prvo različico njem vpisalo 15.000 članov.

pragu 21. stoletja svojim otro-
m, ki so vse do danes preživeli.

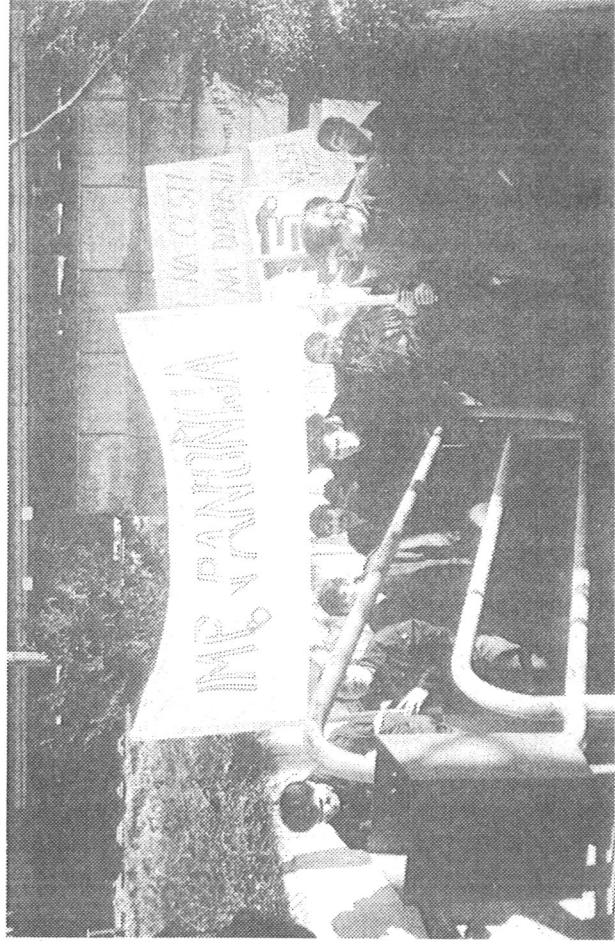
Pri tem pa dajevec
... zato, da vsega ministrstva
... sestavljati nekaj zahite:

Ite glasnico postavljaj, zah-
rat vladni delavci.

Uradnik predsednika vlade dr. Jožem Mencingerjem in minister za industrijo
in predsednik vlade je zbranim povedal, da se plače ne smejo
bo zaradi stečajev brezposebnost še naraščala. Zaradi tega
je edno boj nezadovoljni. Dne 23. januarja 1991 so pripravili
varje, in sicer pred Cankarjevim domom v Ljubljani. Dva tisoč
rat vladni požugali zaradi zamude pri zaščiti gospodarstva in
ia delavcev.

Ilikati in SKEI so v začetku leta 1991 lahko ugotovili, da se je v dobro voljo parlamenta izjavljivo. Ta je namreč zavrnal proge in sindikalna nasprotovanja več zakonom, ki so takrat vanjem socialnih pravic. Vodstvo Zveze svobodnih sindikatov med zahtevo o nezaupnici vlad in ustavnovitvijo Delavske radi 1991 so se sindikati začeli seznanjati tudi z zasnovo podajje in vračanjem nacionaliziranega premoženja. Mogoče pripeljali do ustavnovitve Delavske stranke. Zgodilo se je 16. junija 1991, da je Mlinarjevem Janezu na Tehariji. Predsednik nove stranke Rančigaj, aktivist SKEI. Vanjo se je že pred njenim konstituirajo-

leta 1991 je bila znacična tudi po zakonih in ukrepih, ki naj bi osvojitev Slovenije kot države in njeno odcepitev od Jugoslavije. Slovenije je februarja 1991 priznala prvo različico 1000 članov.

Kavinarji so pred Cankarjevim domom sporočili oblastnikom, da jih pri koritu ne bodo pustili tako dolgo, da bi gospodarstvo povsem usahnilo.

V začetku leta 1991 je ustavilo delo 640 zaposlenih delavcev Panonije iz Murske Sobote. Za svoje pravice so se tolkli na različne načine. Organizirali so tudi javno zborovanje, skaterje je naš posmek. Tovarna je žal kasneje dokončno obstala.

Časopis DE je takrat vprašal policijo, po katerem zakonu in čigarem ukazu so njeni pripadniki vidno snemali delavsko zborovanje. Minister Igor Bavcar je odgovoril, da smemanje načelno ni v nasprotju z zakonom in da ga bo morala

pojasni uprava za notranje zadeve iz Murske Sobote.

socialnega programa, s katerim Zveza svobodnih sindikatov ni bila zadovoljna. Gradbeniki so za program dejali, da dokazuje podcenjevanje agonije gospodarstva. V tem programu je med drugim pisalo, da morajo posamezniki sami skrbeti za svojo gmotno in socialno varnost. Takšen socialni program pa je tedanjega skupščina klijub nasprotovanju sindikatov sprejela.

V taksnih razmerah so v ZSSS ponovno začeli razmišljati o splošni opozilni stavki vseh delavcev. Razlog so bile razmere v Mariboru, kjer so številna podjetja zabredla v najhujšo krizo. **Albert Vodovnik** je takrat v imenu SKEI zanteval moratorij na odpuščanje delavcev. Ugotovil je tudi, da Gospodarska zbornica ni pravi partner sindikatov in da bi jo morali razdeliti na lastniški in delavski del. Delavski svet Železarni Ravne je marca 1991 sprejel sklep, po katerem je njihova železarna postala last države. Železariji so se za ta sklep verjetno odločili v upanju, da bodo deležni boljše skrbi države. Podobne sklepe so sprejeli tudi delavski vseti drugi podjetji Koncerna slovenskih železarn.

Spomladti tega leta je bil ustanovljen tudi Sklad Republike Slovenije za razvoj in njegov direktor je postal Uroš Korže. Prav ta sklad, ki je pol leta kasneje prevzel v last sto slabih podjetij, je postal največji sovražnik sindikatov, saj so njegove upraviljske metode temeljile na odpuščanju delavcev. Zaradi izjemno težkih razmer je območni svet svobodnih sindikatov in Podravja marca 1991 organiziral množično protestno zborovanje na Trgu svobode v Mariboru. Pridružili so se jim še kolegi iz Pomurja, s Koroške in celjskega območja. Zborovanje je izvzenelo kot začetek odštevanja dni, ki jih delavci dajejo vlasti, da prisluhne njihovim zahtevam. Organizatorji so medse povabili tudi Lojzeta Peterleta, predsednika vlade. Odzval se jim je le predsednik mariborske vlade Anton Rous. Z mariborskimi vlastmi je dosegel enotno nasprotovanje protidelavskim politikam.

Slovenska vlada takrat še ni bila ogrožena, bila je le načeta. Začele so se namreč razprtije med v Demos povezanimi strankami in njihovimi veljaki. Lojze Peterle je pred 1. majem 1991 povabil k nam Jeffryja Sachsa, ki je pripravil alternativno privatem predlogu privatizacijske zakonodaje. Njen avtor dr. Jože Mencinger, podpredsednik vlade, je zato odstopil, kmalu pa še minister za finance Marko Krajnc. Zveza svobodnih sindikatov, ki je skupaj s Neodvisnostjo in Konfederacijo 90 podprial predlog, naj se najmanj trejtina vrednosti podjetij brezplačno prenesle na zaposlene in upokojence, je bila torej vsaj sokriva za Mencingerjev odhod iz politike, čeprav so prav z njim dobro sodelovali. Družbeno premoženje Slovenije, ki je bilo takrat predmet lastnjine-nja in vprašanja, je bilo neuradno ocenjeno na 20 milijard DEM.

Predsednik vlade **Lojze Peterle** je mesec dni kasneje vse sindikate povabil na prvo srečanje v vladno palačo. Sindikaliste je pozval k soodgovornosti v trenutkih osamosvajanja. Izrazil je zadovoljstvo nad razvojem sindikalnega pluralizma. Statistiki pa so v tistih dneh našteli 220 000 socialnih podpirancev in 30.000 novih proslilcev. Težak položaj prebivalstva v trenutkih osamosvajanja je takratni vlasti očitno vsili začetne korake socialnega partnerstva, za katerega je Vojko Boles nekaj mesecov kasneje izdelal tudi strokovne podlage.

Klub Peterletovemu pozivu k soodgovornosti se je SKEI odločil za organizacijo velikega protestnega shoda. V Ljubljano je junija 1991 prišlo več tisoč kovinarjev iz vse Slovenije. Na prizorišče pred parlamentom so prisli tudi ministri **Andro Ocvirk**, **Izidor Rejc** in **Jožica Puhar**. Zborovanje so vzorno zavarovali policisti, ki so verjetno pričakovali vsaj manjše izgrede. Kovinarji pa so poskrbeli prav za vse in nekaj provokatorjev onemogočili. Zborovalci so ministrico Jožico Puhar, ki jima ni znala pojasniti, zakaj vlada redno zamuja, ko gre za pomoč delavcem, izživigali.

